

5 วรรณศิลป์ ตอนที่ 1

ผศ. ดร. ชเนศ เวศร์ภาดา

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

จุดมุ่งหมายการเสนอสารในบทประพันธ์

1. แสดงจินตภาพ
2. แสดงอารมณ์
3. แสดงความคิด

1. แสดงจินตภาพ

ภาพเคลื่อนไหว / แสงสี / เสียง

นาวาแน่นเป็นขنادق
เรือริ้วทิวธงสลอน

ล้วนรูปสัตว์แสนยากกร
สาครลั่นครั่นครื้นฟอง

2. แสดงอารมณ์

จะประมวลทวยไฉ่
ดินฟ้าและยมนา

พระชลนัยน์ที่โทยหา
ไม่เท่าเทียมที่เรียมตรอม

3. แสดงความคิด

พฤษภกาสร
โททนต์เส่งกง
นรชาติวางวาย
สถิตทั่วแต่ชั่วดี

อิกกฤษชอันปลดปลง
สำคัญหมายในกายมี
มลายสิ้นทั้งอินทรีย์
ประดับไว้ในโลกา

จะสอยดาวสาวเดือนที่เคลื่อนฟ้า มาทำอาหารให้คนไร้สิ้น
พินนภาที่เห็นออกเป็นขึ้น เอมาสินเข็บเป็นเสื้อเพื่อคนจน
จับเอาดวงตะวันอันกว้างใหญ่ จัดสรรให้คนพำนักพักทุกหน
เที่ยวรวบรวมธาตุมาทั้งสากล แล้วคิดค้นปรุงเป็นยาฆ่าโรคภัย

รายการที่ 5 วรรณศิลป์ ตอนที่ 1

กลวิธีทางวรรณศิลป์

1. เล่นเสียงสัมผัส
2. สรรคำ
3. เล่นคำพ้อง
4. เล่นคำซ้ำ
5. ภาพพจน์

1. เล่นเสียงสัมผัส

สัมผัสสระ

แล้วสอนว่าอย่าไว้ใจมนุษย์
ถึงเถาวัลย์พันเกี่ยวที่เลี้ยวลด

มันแสนสุดลึกล้ำเหลือกำหนด
ก็ไม่คาดเหมือนหนึ่งในน้ำใจคน

สัมผัสอักษร

นับจวชจกชกชกซ้ำ
โถมทุบทุ่มดองทับ
เตะตีต้อยตูปดับ
หมดหมุ่มเมงมอญม้าว

จวบจับ
ถีบท้าว
ตบตัก
ม่านเมื่อหมางเมิน

เล่นเสียงวรรณยุกต์

เข้านันกูคูคู
เอียงย่องนางยุงทอง
ทิวทุ่งทุ่งตุงมอญ
เทาเท่าเท้าย่างหย่อง

เกียงสอง
ท่องท้อง
มัจฉพราศ
เลียบลิ้มริมธาร

รายการที่ 5 วรรณศิลป์ ตอนที่ 1

2. สรรคำ

แลถนัดในเบื้องหน้าโน่นก็เขาใหญ่ยอดเยี่ยมโทยมอย่างพยับเมฆ มีพรรณเขียวขาวดำแดง
คูดิเรกตั้งรายรัตนนพมณีแนมน้ำไคร้ชม ครั้นแสงพระสุริยะส่องระดม ก็ดูเด่นดังดวงดาวแวววาว
วาววาวที่เว้งว้าง วิจิตรจำรัสจำรูญรุ่ง เป็นสีรุ้งฟุ้งพ่นเพียงคั่นมพรพื่นนภากาศ

3. เล่นคำพ้อง

เบญจวรรณจับวัลย์ชาติ	เหมือนวันพีไกลสามสุตามา
นางนวลจับนางนวลนอน	เหมือนพีแนบนวลสมรจินตะหรา
เคยหมอบใกล้ได้กลิ่นสุคนธ์ตลบ	ละอองอบรสรื่นชื่นนาสา
สิ้นแผ่นดินสิ้นรสสุคนธา	วาสนาเราก็สิ้นเหมือนกลิ่นสุคนธ์

คำอ้อพาส คือ คำซ้ำประเภทหนึ่งที่กร่อนเสียงพยางค์หน้าเป็นสระอะ
ยะแย่ง ยะย่ง คะคว่าง คะไขว่ ะเรื้อย

สามยอดตลอดกระยะระยับ	วะวะวับสลัปพรรณ
ช่อฟ้าตระการกลจะหยัน	จะเยาะยั่วทิมมพร

ศัพท์พจน์ คำเลียนเสียง

ยุงทองร้องกระโถ้งโห่งดัง	เพียงน้องกลองระฆัง
แตรสังข์กังสดาลขานเสียง	
ค้อนทองเสียงร้องป้อป้าง	เพลินพั้งวังเวง
อีแก้งเร้งร้องตองเซ็ง	

4. เล่นคำซ้ำ

สุดสายนัยนาที่แม่จะตามไปเล็งแล สุดโสดแล้วที่แม่จะได้จับทราบฟังสำเนียง สุด
สุรเสียงที่แม่จะพริ้วเพรียกพิไรร้อง สุดผีเท่าที่แม่จะยกอย่างลงเหยียบดิน ก็สุดสิ้นสุดปัญญา
สุดหาสุดค้นเห็นสุดคิด จะได้พานพบประสปรอยพระลูกน้อยแต่สักนิด ไม่มีเลย

5. ภาพพจน์

อุปมา	อุปลักษณ์
บุคคลวัต	อติพจน์
นามนัย	สัญลักษณ์
ปฏิบัติพจน์	

อุปมา

การเปรียบสิ่งหนึ่งเหมือนอีกสิ่งหนึ่ง ใช้คำเชื่อมเหล่านี้

เหมือน ราว ราวกับ เปรียบ คู่จ กระจู ด้ง ด้ง เฉก เช่น เพียง เพียง ประหนึ่ง ถนัด
กล เล่ห์ ปีมว่า ปาน กระจวนา ปูน ฟ่าง ละม้าย แม้น

ครันวางพระโอรสผู้ว่า	เวียนวน อยู่น่า
เห็นแก่ตาแดงกล	ชาติข้อม
หฤทัยระทดทน	ทุกข์ใหญ่ หลวงนา
ถนัดคั่งไม้ร้อยข้อม	ท้าวท้าวทับทรวง

เรื่องอุปมา ระวังว่าบางครั้งกรรมการคัดบทประพันธ์ที่มีคำว่า “ด้ง” หรือ “กระจู” มา
ลวง ต้องแปลความหมายดีๆ ว่า บทประพันธ์นั้นมีเนื้อความเปรียบเทียบใช่หรือไม่ ถ้าไม่ได้เปรียบ
สิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง ไม่นับเป็นภาพพจน์

ข้าขอนบหมู่พระศรา-	พททรงคุณา-
นุคุณกระจูรำพัน	

“กระจูรำพัน” แปลตรงๆ ว่า ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น

จะขอพระบุตรมียศให้โอรสข้าน้อยดังจินดา

“ดังจินดา” แปลตรงๆ ว่า สมตามที่มุ่งหมายไว้ หรือให้สมใจนึก

อุปลักษณ์

ฝนดาวตก / ออกไข่ดาว / หัวใจกระดาษ

ผ้าขาวเปื้อนมลทิน

ถึงห้วยโป่งเห็นธารละลานไหล

คงคาไหลปลาวายคล้ายคล้ายเห็น

มีกรวดแก้วแพรวพรายรายกระเด็น

บ้างแลเห็นเป็นสีบุษราคัม

ตะปุดอกใหญ่ต้ง

บาทา อยู่เฮย

จึงบอจลิตา

กล่องได้

เชิญผู้ที่เมตตา

แก้สตั้ว ปวงเฮ

ชักตะปุดี้ให้

ส่งข้าอัญขม

หัตถ์คินปิ่นเรศรให้

โททรง

ถือสมิทิมิตมาตงค์

เอกฮ้าง

หนึ่งคือคิริเมฆลัมม

คลอสน์ มารเฮย

เสียรสายหงายจากว้าง

ไขว่แคว้งแทงโถม

บุคคลวัต การสมมุติสิ่งต่างๆ ให้มีกิริยาอาการความรู้สึกเหมือนมนุษย์

ต้นไม้แต่งตัว

อยู่ในม่านมัวของหมอกคราม

บ้างลอกเปลือกอยู่ปลามปลาม

บ้างแปรกิ่งประกบกัน

บ้างปลิวใบสยายลม

บ้างขึ้นชมช่อชูชัน

บ้างแตกตึงอวดดาวัน

บ้างว่อนไหวจะร้ายรำ

รายการที่ 5 วรรณศิลป์ ตอนที่ 1

อติพจน์

การเปรียบเทียบโดยการกล่าวข้อความที่เกินจริง มักเปรียบเทียบในเรื่องปริมาณว่ามีมากเหลือเกิน มีเจตนาเน้นข้อความที่กล่าวนั้นให้มีน้ำหนักยิ่งขึ้น

ร้อนดับแตก, คอแห้งเป็นผง

รักคุณเท่าฟ้า, ใจดีเป็นบ้า

ชาติหน้าตอนบ่ายๆ ถึงจะได้พบคนดีๆ อย่างนี้

มารอดั่งโกฏิปีแล้ว, ออกใหม่ไฉ้ชม

เหน้อยสายตัวแทบขาด

คูพิวลินวลละอองอ่อน

มะลิซ้อนคู่คำไปหมดสิ้น

สองเนตรงามกว่ามฤคิน

นางนี้เป็นปิ่นโลกา

นามนัย

การใช้คำหรือวลีที่บ่งลักษณะหรือคุณสมบัติของสิ่งใดสิ่งหนึ่งมาแสดงความหมายแทนสิ่งนั้นทั้งหมด

เวที   แทน   การแสดง

มงกุฎ, พระบาท   แทน   กษัตริย์

พระบาท   →   กษัตริย์

เอวบาง   →   นาง

พระปิ่นภพ   =   กษัตริย์

ตุ้ม   =   คนอ้วน

ธิดาซ่าง   =   หญิงอ้วน

- วานครรามินทร์ ผลัดแผ่นดินเปลี่ยนราช เขียววิวาทชิงฉัตร
- เพราะมัวห่วงเก้าอี้จึงไม่ยอมวางแผนงานใหม่ๆ ที่เสี่ยงต่อความผิดพลาด
- ยุงร่านมันกินมาหลายวัน อุตส่าห์ให้น้องนั้นได้ชิมมา
- ถ้าแพ้งคงปรับทับทิว เลือดเนื้อเท่านั้นเป็นเงินทอง
- ขุดเผือกมันสู้กันมาตามจน พักผ่อนผ่อนปรนมาในปี

สัญลักษณ์

การใช้สิ่งหนึ่งแทนอีกสิ่งหนึ่ง เป็นการสร้างจินตภาพซึ่งใช้รูปธรรมชักนำไปสู่ความหมายอีกชั้นหนึ่ง ส่วนใหญ่มักจะเป็นที่เข้าใจในสังคม

จามจุรี แทน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รุ้ง แทน ความหวัง ปลั่ง กำลังใจ

หมอก แทน มายา อุปสรรค

นกพิราบ แทน สันติภาพ

ดอกมะลิ แทน ความบริสุทธิ์ ความชื่นใจ

สวัสดีเกะ แทน เยอรมันยุคนาซี

ถนนนำไปสู่ดวงดาว

ดาวดาว เป็นสัญลักษณ์แทนความสำเร็จ

ดาวค้างฟ้า

ดวงดาว เป็นอุปถัมภ์ เปรียบนักแสดงที่อยู่ในวงการมานาน

ปฏิพักษ์

การนำเอาคำและความหมายที่ไม่สอดคล้องกันและดูเหมือนจะขัดแย้งกันมารวมไว้ด้วยกันเพื่อให้เกิดผลเป็นพิเศษ

รักยาวให้สั้น รักสั้นให้ต่อ

น้ำร้อนปลาเป็น น้ำเย็นปลาตาย

น้ำผึ้งขม

คาวน้ำค้าง

ศัตรูคือยากำลั้ง

ยิ่งรีบยิ่งช้า

แดดหนาว

มีความเคลื่อนไหวในความนิ่ง

รายการที่ 5 วรรณศิลป์ ตอนที่ 1

แทบฝังธารที่เราเฝ้าฝันถึง
จักรวาลวุ่นวายไร้สำเนียง

เสียงน้ำซึ่งกระซิบสาดปราศจากเสียง
โลกนี้มีเพียงแผ่นภพสงบเย็น

เธอตายเพื่อจะปลูกให้คนตื่น
เธอเป็นดินก้อนเดียวในดินแดน

เธอตายเพื่อผู้อื่นนับหมื่นแสน
แต่จะหนักและจะแน่นเต็มแผ่นดิน

ถามแก่นเรื่อง แนวคิด สาระสำคัญ

1. บุปผาชาติชุกชีและมิกลีน อยู่ในถิ่นที่ไกลเช่น ไพรสมณฑล
ไม่มีใครได้เซยเลยสักคน ย่อมบานหล่นเปล่าคายมากมายเออ
“สาร” ของบทประพันธ์นี้คือข้อใด
  1. ดอกไม้ที่มีสีสวยและกลิ่นหอมมักขึ้นอยู่ในป่าลึก
  2. ธรรมชาติและชีวิตย่อมเกิดแล้วดับเป็นวัฏจักรธรรมดา
  3. สิ่งดีงามที่ไม่มีผู้ใดได้ใช้ประโยชน์ก็จะปราศจากคุณค่า
  4. ดอกไม้ที่บ้านอยู่ในถิ่นห่างไกลจะร่วงโรยไปโดยไม่มีใครเซยชม
2. หญิงคาแม่จะดีขอดสูงสักเพียงใด มันก็ไม่มีวันสูงเสมอขอดพฤษยาที่เกิดเป็นพญาไม้ร้าง ไพรรบโดย
สายเลือด แม่จะไผ่ดีสักเพียงใด ถ้ามันไม่กบฏต่ออนรบดีของตน ก็จะกินตำแหน่งสุดเพียงขอดขุนพล
สาระสำคัญของข้อความนี้ตรงกับข้อใดมากที่สุด
  1. สักดิ์ตระกูลอำนาจอันอาจไผ่
  2. อำนาจวาสนามีได้มาจากการไผ่ดี
  3. ชาติกำเนิดมีผลต่อความสำเร็จมากที่สุด
  4. ขึ้นชื่อว่าไพร่แม่อยู่ใกล้ผู้ดีก็ไผ่จะดีเสมอได้

